

Bamako 2011 - 7 - 15

Dantigeli :

Bamanankan kalanni ka gɛɛn; maa min ma o Faamu, wali ka Ban k'o Faamu hali kandonna-kunda, «Kùnnafoni [Hakilila A]» min Flɛ nin ye, o Wasara 'seere ye. Sɛbɛn kalanni nɔɔɔya bɛ kalanni delinna bolo, cyɛn don; nk'a bɛ daɲɛ yeɲɛna bolo ka Tɛmɛ nin bɛɛ kan. Bamanankan «DNAFLA tɔɔɔla-sɛbɛncogo» kalanni gɛɛya bɛ nin lahala ninnu bolo:

1. Daɲɛ kelen-kelenw dorokobali bɛ Kɛ sawura kelen na cɔy kasɔɔ u kanhake tɛ kelen ye, kanhake sinamaw b'o kuma Sɛmɛntiya, i n'a Fɔ: kàba / kaba , tugu / tugu, bère / bere,... An ye kanhake sinama 978 Sɔɔ MAKDAS ka daɲɛgafe kɔɔ.
2. Daɲɛ sugu caman sawura ye kelen ye, kasɔɔ u kanhake tɛ kelen ye, i n'a Fɔ : matɔɔ, wale, mankutulan,...
3. 1. Bamanankan daɲɛw dorokoli ye hakɛntan ye, wa 'dànsigi tɛ dorokolen janya na.

Misali: - misikunkolo, misikunkolojenin, misikunkolojeninna
- kalanden, kalandensomɔɔ, kalandensomɔɔtɔn,
kalandensomɔɔtɔnkuntigi,
kalandensomɔɔtɔnkuntigidankan, ...

A ye Don o tuma, dorokolen haketan yeɓena te fen sabatita ye hakili la 'dya la, n'a tigeɓali Tora.

3.2. Dorokolen konɗaɗɗew kanhake seɓebilisalen don ka Ke tu fin ye, wa u kanhake be Yelɓma i Ko nɗnsi. Kalanni sɛn fe, fo somi ka Ke nin beɓe wolomani fe 'teliya la.

4. Kanhake faranfasilen ni faranfasibali flanfla be Na ni a beɓematungurunni ye.

Misali: 'Ce te yan (ce si te yan -> 'ce = faranfansibali)

Ce te yan (ce lakodɗonnen -> ce = faranfasilen)

Min ka jugu o beɓe ye, a be Ke sabu jugu ye ka kumadonsow ka bamanankan ceɓi Dogo boɗo la kalanni sɛn fe.

«Kunnafoni [Hakilila A]» seɓen in te bamanankan tloɓen sankɔɔɗɗotalen ye, o n'a ta beɓe, a konɗo kanhake bilisaɗaami ye hadada ye! An y'o Jira nin cogo in na:

- Kanhake yeɓennen ɗe Kera blenman na ##;
- Kanhake yeɓennen majiginnen ɗe Kera koɓo la ## ;
- Kanhake jiginnen ɗe Kera finman na ## ;
- Kanhake jiginnen mayeɓennen ɗe Kera jugu la ## ;
- Kanhake faranfasilen taamaɗyɛn ye dennan (') ye;
- Daɗe kanɗe koɓcilen (##) kùn ye kanhake sariya noɗon

waleyali ye (Bubakar JARA ye min da Jira kabini 1981 sà̀n)

KUNNAFONI' [Hakilila A]

N be wele' bla Mali senekelaw' bee lajelen ma kérenkeren-
nenya la, kórisenaw'. N'a ma ne Ko kóriko' blala julaw'
ka bolo' kan, n'an m'an bolo' di nogon ma ka ben kan kelen
kan walasa julaw' kana an k'u sago' ye, sabu fereɛ' be se
ka y'u bolo.

An ni Dawuda Kónatɛ tlalen nogon na, an wulila k'an kunda
Lenci kan. O ye dugu ye min be Kasaro galoda la Kita
marabolo' kóno. An selen yen, an ni Tumanu Jalo ye nogon
kumanogonya. O sen' fɛ, a ye minnu fo olu fɛ: Tumanu Jalo
ka fo' la, a ye kórisenɛ' damine a menna. A ka fo' la, a ye
sanji 8 de kɛ kórisenɛ' na; nka san 8 in kóno, a ye nafa
caman soro kóriko' la. Fén min ye "CMDT" feereliko' ye,
jorónakoba' don anw senekelaw' bolo ka da gelaya caman
kan: 1 Kasoro an ni "CMDT" be baara' kɛ nogon fɛ, ni kóri'
sumana, hali n'a ma Ta, "CMDT" b'a wari' sara, wa hali n'a
tara fana, a wari' tɛ men n'a ma sara. Nka julako' mana fo
fen o fen na, o tɛ laban gelaya' ko. Sabu, olu tɛ foy nini u ka

nafa' ko. Ka d'a kan, i ni jula' mana ben da' min kan i ka fen' soroko' la, n'u bolo' fara, u be se k'e ta' bla ko fe ka kura were jini, sabu e ta in te taa k'u dan. O ye fen ye min be anw joro kosbe. Nka o bee n'a ta, n'a ma ne feereli' koni ko, Mara' k'a laje k'a hakili' to korri' sancogo' n'a wari saracogo' la, ani a doniwaati'. O temenen ko, a k'a hakili' to minenko' fana na; nonte, n'a kera korri' sumani dama ye k'a wari sarali' ke waati min mana an dya ye, o mana ke san o san, korrisene' laban' be son ka dan o san' ma, sabu, nafolo' sorofen t'an fe yan ko senekela' be se ka miliyon soro min na san' kono ni korri' te. O tuma', Mara' kana son abada k'a ka senekelaw to julaw bolo. Kunceli' ni welekan' ka nesin senekelaw' ma. N be wele' bla ka taa Mali senekelaw bee ma. N'a ma ne ko "CMTD" be feere, an k'an bolo' di jogon ma ben' ni kelenya' kono. Ni "CMTD" tigi kuraw' ka taabolo' ni korolen' kera kelen ye, a fara a banna, nka n'u ma ke kelen ye, o ko to' te maa Konona' fili ben' kono.

Kanhakε sariya nɔɔɔn kofɔlen in ma Dafa: a ma kɔnɔ-
rɔnnaw bεεma-kanhakε jate Minε; a da ma Se
faranfarsilen ni faranfasibali danfarali ma. N'a sariya tun
Tara, a tun na flanfla yɔrɔ caman sèn Bɔ kalanni na; nk'a
sariya in waleyali ma nɔɔɔn. 'Maa n'a Fɔ sεbenyɔrɔ
jatemine na, nin taamafyεn camanba in b'a Kunbɔ wa?
Kanhakε sariya nɔɔɔn ye ka tulu (') Kε dajε kanjε
yelennen fɔlɔ dɔrɔn kùn na, n'a kanjε tɔ bεε yelennen don,
nka ni dajε kanjε yelennen ni jiginnen sorobalen don, k'u
bεε kanhakε taamafyεn K'u kun na. An y'o taamafyεn Kε ni
kɔrɔcili ye, ka dajε kanhakε sorobalen kan jiginen Kε
bagama ye "Kunnafoni [Hakilila A]" kɔnɔ. Sariya in
matarafali taamafyεn hake bε Bεn 282 ma, n'an ma Fili;
kanhakε faranfasilen taamafyεn jate 'sèn t'o la; n'o dun
Faral'a kan, taamafyεn kuuru hake bε Bεn 348 ma. Sεben
in yεε dajε bεε jεlen bε Bεn 408 ma. Dajε 408, taamafyεn
348, n'a bè ten, kuma fɔyɔrɔ Tigεsɔnyara dεε!... Dabali
wεε fusaman jinini ye wajibi ye k'an ka bana in Furakε!...
MAKDAS ye taabolo nɔɔɔn min Sɔrɔ, k'o Waleyali sεben
kelen in kan, o daluya Flε:

- ka kanhake jiginnen taamafyen Ke a dajɛ kanɛ folo kan;
- Ka dennan (') Sigi matogo faranfasibali damine na;
- ka Wale siginiden folo Ke kunbaba ye, ka flanfla jilasa a ni dajɛ sugu wɛɛɛ ce, i n'a Fo tɔgo, mankutulan, ...;
- Ka ci Ke dajɛ dorokolen jan na, n'a konɔdajɛ Sera dajɛ saba jɔgon ma, ko 2 b'a la minnu kanɛ be 2 Bo Misali: sinin-jɛsigi; denkundi-jama; fàasoden-juguya;

KUNNAFONI [Hakilila B]

N be weele Bla Mali sɛnɛkɛlaw beɛ lajɛlen ma, 'kɛɛnɛkɛɛnɛnɛnya la kɔɔrisɛnɛnaw. N'a ma Le Ko kɔɔriko Blala julaw ka bolo kan, n'an m'an bolo Di jɔgon ma ka Ben kan kelen kan walasa julaw kana an K'u sago ye, sabu o fɛɛɛɛ be Se ka Y'u bolo.

An ni Dawuda Konate tɛalen jɔgon na, an Wulila k'an Kùnda Lenci kan. O ye 'dugu ye min be Kasaro galoda la Kita marabolo kɔɔɔ. An selen yen, an ni Tumani Jalo ye jɔgon Kumajɔgonya. O sɛn fɛ, a ye minnu Fo olu Fɛ: Tumani Jalo ka fo la, a ye kɔɔrisɛnɛ Damine a Menna. A ka fo la, a ye sanji 8 de Ke kɔɔrisɛnɛ na; nka sàɛn 8 in kɔɔɔ, a ye nafa caman Sɔɔɔ kɔɔriko la. Fɛn min ye "CMDT"

feereliko ye, jɔɔnakoba don anw sɛnɛkelaw bolo ka Da
gɛɛya caman kan: 1 Kasɔɔ an ni "CMDT" bɛ baara Kɛ
ɔɔɔɔn fɛ, ni kɔɔri Sumana, hali n'a ma Ta, "CMDT" b'a wari
Sara, wa hali n'a Tara fana, a wari tɛ Mɛn n'a ma Sara.
Nka julako mana Fɔ fɛn o fɛn na, o tɛ Laban gɛɛya kɔ.
Sabu, olu tɛ foy ɔɔni u ka nafa kɔ. Ka D'a kan, i ni jula
mana Bɛn da min kan i ka fɛn sɔɔɔko la, n'u bolo Fara, u
bɛ Se k'e ta Bla kɔ fɛ ka kura wɛɛɛ ɔɔni, sabu e ta in tɛ Taa
k'u Dàn. O ye 'fɛn ye min bɛ anw Jɔɔ kosɛbɛ. Nka o bɛɛ
n'a 'ta, n'a ma ɔɔ fɛereli kɔni kɔ, Mara k'a Lajɛ k'a hakili To
kɔɔri sàncogo n'a wari sàracogo la, ani a doniwaati. O
tɛmɛnen kɔ, a k'a hakili To minɛnko fana na; nɔntɛ, n'a
Kɛra kɔɔri sumani dama ye k'a wari sàrali Kɛ waati min
mana an Dya ye, o mana Kɛ sàɔn o sàɔn, kɔɔrisɛnɛ laban bɛ
Sɔn ka Dàn o sàɔn ma, sabu, nafolo 'sɔɔɔfɛn t'an fɛ yan ko
sɛnɛkɛla bɛ Se ka milyɔn Sɔɔ min na sàɔn kɔɔ ni kɔɔri tɛ.
O tuma, Mara kana Sɔn abada k'a ka sɛnɛkelaw To julaw
bolo. Kùncɛli ani weelekan ka ɔɔsin sɛnɛkelaw ma. N bɛ
weele Bla ka Taa Mali sɛnɛkelaw bɛɛ ma. N'a ma ɔɔ ko
"CMDT" bɛ Feere, an k'an bolo Di ɔɔɔɔn ma bɛn ni

kelenya ƙoƙo. Ni "CMDT" tigi kuraw ka taabolo ni ƙoƙo
Ƙera kelen ye, a Fɔra a Banna, nka n'u ma Ƙe kelen ye, o
ko to te maa Ƙoƙoƙonafili ben ƙoƙo

MAKDAS ka sariya dajiralen bolilen seben in kan, kalanni
nɔɔɔya koson; o taamafyenko dantige Fi:

- Faranfasibali taamafyen hake = 4
- Kan sinama kanhake jiginnen taamafyen hake = 20
- Wale sugandilen hake = 56
- Taamafyen kuuru hake = 24

MAKDAS (Mali Kanko ni Danbe Se)

Walebaa: Mamadu DUKURE